

**PINIGŲ
PLOVIMO,
SUSIJUSIO SU
UŽSIENIO
PAREIGŪNŲ
PAPIRKIMU,
ATVEJŲ**

**NUSTATYMO IR PRANEŠIMO
APIE JUOS GAIRĖS**

Specialiųjų tyrimų tarnyba
Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba
Pinigų plovimo prevencijos kompetencijų centras

2025

TURINYS

IVADAS

3

I. UŽSIENIO PAREIGŪNŲ PAPIRKINĖJIMO PREVENCIJA TARPTAUTINIUIOSE IR NACIONALINIUIOSE TEISĖS AKTUOSE

4

II. TIPOLOGIJOS

5

Egmonto grupė

5

FATF

6

Užsienio jurisdikcijų naudojimas

Įmonių ir patikėtų fondų naudojimas (teisiniai susitarimai)

Vartų sergėtojų (angl. *gatekeepers*) naudojimas

Vietos finansų institucijų naudojimas

Kitų atstovų naudojimas

Grynųjų pinigų naudojimas

EBPO tipologijos – tarpininkų vaidmuo
tarptautiniuose verslo sandoriuose

8

Užsienio valstybės pareigūno šeimos nariai,
draugai ir kiti tretieji asmenys veikiantys kaip
tarpininkai

Tarpininkai neteikia jokių identifikuojamų ar
ekonomiškai pagrįstų paslaugų

Tarpininkai, teikiantys teisėtų ir neteisėtų prekių
ir paslaugų derinį

III. KRITERIJAI

9

IV. PRAKTINIAI PAVYZDŽIAI

12

V. PRANEŠIMO APIE PAPIRKINĖJIMĄ TVARKA

15

ĮVADAS

Užsienio pareigūnų papirkinėjimas yra rimta grėsmė ne tik valstybėms, kuriose tai vyksta, bet ir tarpvalstybiniais santykiams. Tai yra neteisėta veika, kai asmuo (fizinis ar juridinis) tiesiogiai ar netiesiogiai siūlo, žada ar teikia bet kokią naudą/kyšį užsienio valstybės pareigūnui, siekiant, jog šis atliktų ar susilaikytų nuo tam tikrų veiksmų pagal savo tarnybines pareigas ir atliekamas funkcijas. Aiškių ir efektyvių priemonių turėjimas, padeda nustatyti ir užkirsti kelią tokiems papirkinėjimo atvejams.

Pagal Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – FNTT) 2024 m. balandžio 11 d. įsakymu Nr. V-56 patvirtintą Sąrašą¹, įtartinų piniginių operacijų, susijusių su užsienio pareigūnų papirkimu, gali pasireikšti įvairiomis formomis, įskaitant neįprastai didelius mokėjimus už įvairias paslaugas, neskaidrius tarpininkavimo atvejus ar neaiškias sandorių sutartis, kurios slepia tikrąją piniginių operacijų paskirtį. Atidus stebėjimas ir finansinių operacijų analizavimas gali padėti nustatyti potencialius užsienio pareigūnų papirkinėjimo atvejus.

Korupcinių nusikalstamų veikų nustatymas ir prevencija remiasi aiškiais požymiais. Šiame dokumente rasite korupcijos tipologijas bei kriterijus, kurių pagalba galima nustatyti užsienio pareigūnų papirkinėjimą. Korupcijos tipologijos ir kriterijai įvardyti remiantis FNTT patvirtintu sąrašu dėl Galimo pinigų plovimo ir įtartinų piniginių operacijų ar sandorių atpažinimo kriterijų, taip pat Egmonto grupės², FATF³, EBPO⁴ atliktomis analizėmis. Tipologijų ir kriterijų supratimas turi padėti įsivertinti neteisėtos veikos riziką ir užtikrinti, kad būtų laikomasi skaidrių ir teisėtų praktikos standartų.

Verta atkreipti dėmesį į tai, kad šios pinigų plovimo, susijusio su užsienio pareigūnų papirkimu, atvejų nustatymo ir pranešimo apie juos gairės neturėtų būti vertinamos atskirai nuo kitos turimos informacijos apie korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas. Šios gairės yra informacinio pobūdžio, todėl jos skirtos kiek įmanoma labiau padėti nustatyti galimus užsienio pareigūnų papirkinėjimo atvejus ir informuoti apie būdus kaip pranešti apie juos. Atskiro korupcijos požymio nustatymas ne visada gali sukelti pagrįstą įtarimą dėl nusikalstamos veikos, o požymiai negali būti vertinami atskirai nuo faktų ir aplinkybių, apibūdinančių konkrečius sandorius ar kitą veiką.

[1] FNTT, „Dėl Galimo pinigų plovimo ir įtartinų piniginių operacijų ar sandorių atpažinimo kriterijų sąrašo patvirtinimo“, E-Seimas, 2024 m. <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/13a1a7307fef11e49386e711974443ff/OyYdnaPsbm>>

[2] Egmonto grupė – tarptautinė finansinės žvalgybos padalinių organizacija, kurios tikslas – skatinti pasaulinį atitinkamų padalinių bendradarbiavimą kovojant su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu.

[3] Finansinių veiksmų darbo grupė (angl. *Financial Action Task Force – FATF*) – pagrindinė tarptautinė organizacija, kurianti tarptautinius standartus, rekomendacijas skirtas kovoti su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu.

[4] Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija

UŽSIENIO PAREIGŪNŲ PAPIRKINĖJIMO PREVENCIJA TARPTAUTINIUIOSE IR NACIONALINIUIOSE TEISĖS AKTUOSE

PAGRINDINIAI TEISĖS AKTAI, SU KURIAIS REKOMENDUOTINA SUSIPAŽINTI, SIEKIANT
NUSTATYTI UŽSIENIO PAREIGŪNŲ PAPIRKINĖJIMO ATVEJUS

Baudžiamasis kodeksas

Nustato baudžiamąją atsakomybę už korupcinius nusikaltimus, įskaitant užsienio pareigūnų papirkimą, prekybą poveikiu, piktnaudžiavimą tarnyba ir kitas nusikalstamas veikas, susijusias su viešųjų interesų pažeidimu tarptautiniuose ir nacionaliniuose kontekstuose. Aktualiausi 225 – 230 straipsniai.

Rekomendacija dėl pinigų plovimo nusikalstamų veikų ikiteisminio tyrimo

Nustato pinigų plovimo tyrimo ir kvalifikavimo principus bei jų sąsajas su kitomis nusikalstamomis veikomis, ypač korupcija ir užsienio pareigūnų papirkimu, padeda tinkamai taikyti baudžiamojo kodekso straipsnius ir vertinti su korupcija susijusius finansinius srautus.

Korupcijos prevencijos įstatymas

Nustato antikorupcinės politikos kryptis, subjektų pareigas ir korupcijos prevencijos priemonės viešajame sektoriuje ir privataus sektoriaus įtraukimą į korupcijai atsparios aplinkos kūrimą.

Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas

Nustato reikalavimus finansų įstaigoms ir kitiems įpareigotiesiems subjektams, padedančius identifikuoti ir pranešti apie įtartinas pinigines operacijas ar sandorius, galinčius būti susijusiais su papirkimu ar pinigų plovimu.

Viešųjų pirkimų įstatymas

Reglamentuoja skaidraus ir konkurencingo viešųjų pirkimų proceso principus bei padeda užkirsti kelią korupcijai viešųjų pirkimų srityje, įskaitant rizikas, susijusias su užsienio tiekėjais.

Jungtinių Tautų Konvencija prieš korupciją

Tarptautinis dokumentas, įpareigojantis valstybes nares taikyti prevencines ir baudžiamąsias priemones korupcijos atvejams, įskaitant užsienio pareigūnų papirkimą.

Konvencija dėl kovos su užsienio pareigūnų papirkimu sudarant tarptautinius verslo sandorius

Pagrindinis tarptautinis dokumentas, skirtas kovai su kyšininkavimu vykdant tarptautinę komercinę veiklą, įpareigojantis verslą ir valstybes užtikrinti atsakomybę už tokio pobūdžio nusikaltimus.

Galimo pinigų plovimo ir įtartinų piniginių operacijų ar sandorių atpažinimo kriterijų sąrašas

FNTT patvirtintame sąrašė pateikiami požymiai, padedantys atpažinti įtartinas pinigines operacijas ar sandorius, galinčius būti susijusiais su pinigų plovimu ar korupcija.

II. TIPOLOGIJOS

Tipologijos padeda geriau suprasti, kaip praktiškai gali atrodyti užsienio pareigūnų papirkinėjimas ir su tuo susijęs pinigų plovimas⁵. Jos parodo, kokie veiklos modeliai dažniausiai pasitaiko, kaip tokios schemos kuriamos, kaip pinigai slepiami ar pervedami per sudėtingas tarpininkų ir įmonių grandines. Remiantis Egmonto grupės, FATF ir EBPO analizėmis, šiame skyriuje pateikiami dažniausiai pasitaikantys tipiniai atvejai – tai padeda tiek institucijoms, tiek verslui laiku atpažinti rizikingas situacijas ir imtis prevencinių veiksmų.

Egmonto grupė

Remiantis Egmonto grupės Keitimosi informacija darbo grupės (angl. Information Exchange Working Group, IEWG) parengta ataskaita „Finansinės žvalgybos padalinio (angl. Financial information Unit, FIU) priemonės ir praktika tiriant pinigų plovimą iš korupcijos“⁶, išskiriamos dvi pagrindinės korupcijos tipologijos:

- Korupcija, susijusi su viešaisiais pirkimais.
- Korupcija, susijusi su nepaaiškinamu turtu ar pajamomis.

Abi šios tipologijos dažniausiai susijusios su pinigų plovimu, kai iš korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų gautos lėšos pervedamos per įvairias užsienio jurisdikcijas, siekiant nuslėpti jų kilmę ir galutinį gavėją. Tai yra vienas iš plačiausiai paplitusių tokių lėšų legalizavimo būdų. Tokį lėšų pervedimą galima suskirstyti į **tris etapus**, būdus, atsižvelgiant į piniginių operacijų atlikimo vietovę:

- 1. lėšų kilmės šalis** – valstybė ar teritorija, kurioje buvo sugeneruotos arba pradėtos kaupti finansinės lėšos, kurios vėliau tampa pinigų plovimo objektu;
- 2. tranzito šalis** – regioninis finansų centras, naudojamas lėšoms sluoksniuoti, kai atliekami įvairūs sudėtingi finansiniai sandoriai, siekiant paslėpti lėšų kilmę;
- 3. paskirties šalis**, naudojama lėšoms investuoti į nekilnojamąjį turtą, vertybinius popierius ir kitus, galutiniame pinigų plovimo etape, t. y. integracijos etape, kai lėšos vėl integruojamos į ekonomiką, siekiant sudaryti teisėtos kilmės įspūdį.

Lėšų pervedimas per kelias šalis užtikrina jų atitolinimą nuo lėšų kilmės, atsižvelgiant į sunkumus, su kuriais gali susidurti teisėsaugos institucijos, siekdamos nustatyti lėšų kilmę. Tokio tipo lėšų pervedimas leidžia nuslėpti galutinį naudos gavėją, kurį tampa sunku atsekti, atsižvelgiant į skirtingus šalių reikalavimus dėl naudos gavėjo nurodymo bei informacijos prieinamumo.

[5] Procesas, kurio metu nusikaltėliai slepia neteisėtą savo turto kilmę. Jie naudojami pagrindinėmis finansinėmis sistemomis, kad galėtų vykdyti sandorius ir mokėjimus, apsaugotus nuo stebėjimo mechanizmų.

[6] IEWG, „FIU Tools and Practices for Investigating Laundering of the Proceeds of Corruption“, Egmont Group, 2019 <https://egmontgroup.org/wp-content/uploads/2021/09/2019_Public_Summary_FIU_Tools_and_Practices_for_Investigating_Laundering_of_the_Proceeds_of_Corruption.pdf>

Siekdama užkirsti kelią ir kovodama su neteisėtais būdais gautų pajamų plovimu, FATF yra parengusi keletą dokumentų, kuriuose galima rasti tipologijų bei kriterijų, padedančių kovai su pinigų plovimu bei užsienio pareigūnų papirkinėjimo atvejų nustatymui:

- „Geriausios praktikos dokumentas: FATF rekomendacijų taikymas kovai su korupcija“, paskelbta 2013 m. spalio mėn., žr.: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Corruption/Bpp-fatfrecs-corruption.html>
- FATF gairės – politiškai pažeidžiami (paveikiami) asmenys (12 ir 22 rekomendacijos), žr.: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Peps-r12-r22.html>
- FATF rekomendacijų naudojimas kovai su korupcija remti gairės ir informacinis pranešimas, žr.: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Corruption/Useofthefatfrecommendationstosupportthefightagainstcorruption.html>
- „Specifiniai rizikos veiksniai pinigų plovime iš korupcinių veikų – pagalba ataskaitas teikiančioms institucijoms“, paskelbta 2012 m. birželio mėn., žr.: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Specific%20Risk%20Factors%20in%20the%20Laundering%20of%20Proceeds%20of%20Corruption.pdf>

Pagal 2011 m. liepos mėn. paskelbtą FATF tipologijų ataskaitą „Korupcinių pajamų plovimas“⁷ galima išskirti **šešias tipologijas**, kurios siejamos su korupcinio pobūdžio gautų pajamų plovimo būdais:

1. Užsienio jurisdikcijų naudojimas.

Pinigų plovimo schemose, kurios yra susijusios korupciniais nusikaltimais, dažnai naudojamos užsienio jurisdikcijos, jog būtų nuslėpta lėšų kilmė. FATF rekomendacijos pabrėžia sustiprintą klientų tapatybės nustatymą, ypač jei tai yra užsienio šalyje politiškai pažeidžiamas (paveikiamas) asmuo⁸. Dažniausiai pinigų plovime figūruoja užsienio finansų įstaigų sąskaitos, atidarytos kitose šalyse registruotų teisinių struktūrų vardu, dėl ko tyrimai tampa sudėtingesni ir užtrunkantys ilgiau.

2. Įmonių ir patikėtų fondų naudojimas (teisiniai susitarimai)

Sukuriamos sudėtingos įmonių ir patikėtų fondų (teisinių susitarimų) daugiapakopės struktūros, kai vienos šalies įmonė nuosavybės valdymo schemeje priklauso keliose kitose jurisdikcijose įregistruotoms įmonėms, nors tai neturi jokio ekonominio pagrindo.

[7] Financial Action Task Force, „Laundering the Proceeds of Corruption“, FATF-GAFI, 2011 <<https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Methodsand Trends/LaunderingtheProceedsofCorruption.html>>

[8] Fizinis asmuo, kuriam yra arba buvo patikėtos svarbios viešosios pareigos, ir jų artimieji šeimos nariai arba artimi pagalbininkai.

3. Vartų sergėtojų (angl. gatekeepers) naudojimas

FATF akcentuoja, kad advokatai ir kiti nepriklausomų teisinių profesijų atstovai (notarai, antstoliai ir pan.), apskaitos, patikos ir administravimo paslaugų tiekėjai bei nekilnojamojo turto agentai (vartų sergėtojai – tarpininkai) gali (ne)sąmoningai palengvinti pinigų plovimą, padėdami steigti įmones, atidaryti sąskaitas, pervesti lėšas, įsigyti nekilnojamąjį turtą, pervežti grynuosius ar kitaip apeiti reikalavimus dėl pinigų plovimo prevencijos.

5. Vietos finansų institucijų naudojimas

FATF pažymi, kad politiškai pažeidžiami (paveikiami) asmenys naudoja tiek užsienio, tiek vidaus finansų institucijas pinigų plovimo tikslams įgyvendinti. Politiškai pažeidžiami (paveikiami) asmenys įprastai turi asmenines sąskaitas reziduojamoje jurisdikcijoje, kad galėtų finansuoti savo gyvenimo būdą, o paslėpus tikrąją lėšų kilmę užsienyje, kartais perveda jas atgal į savo šalį.

FATF pabrėžia, kad politiškai pažeidžiami (paveikiami) asmenys gali pasinaudoti savo įtaka ir ryšiais šalies finansų sektoriuje, kad nuslėptų lėšų kilmę. Todėl institucijos turėtų įvertinti grėsmes, ypač susijusias su finansų įstaigomis iš šalių, kuriose egzistuoja aukšta korupcijos rizika ir silpna pinigų plovimo kontrolė.

4. Kitų atstovų naudojimas

Politiškai pažeidžiamiems (paveikiamiems) asmenims neteisėtai įgytas lėšas padėti paslėpti ar perkelti gali ne tik advokatai ar apskaitininkai, bet ir jų šeimos nariai ar kiti artimi žmonės. Tačiau vien tai, kad tokie asmenys (atstovai) įtraukiami į sandorius ar finansines operacijas, dar nereiškia, jog vykdomas pinigų plovimas – būtina vertinti visą situacijos kontekstą.

6. Grynujų pinigų naudojimas

Nors dažnai manoma, kad gryniesi pinigai naudojami tik nedideliems kyšiams, FATF atkreipia dėmesį, kad kai kuriuose korupcijos skandaluose buvo aptikta didelių grynujų pinigų sumų. Vienas būdas perkelti šias pajamas į kitą šalį – jų fizinis gabenimas. Tai gali atlikti politiškai pažeidžiamų (paveikiamų) asmenų šeimos nariai arba patikimi partneriai, įskaitant teisininkus (vartų sergėtojus), kurie įneša grynuosius pinigus į kitos šalies finansų įstaigos sąskaitą (-as).

EBPO TIPOLOGIJOS – TARPININKŲ VAIDMUO TARPTAUTINIUIOSE VERSLO SANDORIUOSE

Viešuosiuose pirkimuose kyšininkavimui dažnai naudojami tarpininkai. Tai leidžia įmonėms „atsiriboti“ nuo kyšininkavimo ir išvengti atsakomybės.

Pagal EBPO darbo grupės dėl papirkinėjimo ataskaitą⁹, **tarpininkas** – tai asmuo ar įmonė, palaikanti ryšį tarp verslo sandorių šalių. Tarpininkai gali būti tiek teisėti prekių ar paslaugų tiekimo grandinės dalyviai, tiek naudojami kaip priemonė neteisėtiems mokėjimams maskuoti. Kai kuriais atvejais, remiantis FATF terminologija, tarpininkai gali būti vadinami minėtaisiais **vartų sergėtojais**, ypač kai jie veikia kaip teisininkai, apskaitininkai ar kiti specialistai, padedantys struktūrizuoti sandorius ir paslėpti tikrąjį naudos gavėją.

Tarpininko sąvoka apima įvairius verslo dalyvius: agentus, pardavimo atstovus, konsultantus, tiekėjus, platintojus, subrangovus, franšizės gavėjus, partnerius, dukterines įmones, taip pat teisininkus ir apskaitininkus. Tai gali būti tiek fiziniai, tiek juridiniai asmenys.

EBPO darbo grupė dėl papirkinėjimo yra išskyrusi **tris dažniausiai pasitaikančias užsienio pareigūnų papirkinėjimo tipologijas**, susijusias su tarpininko vaidmeniu:

1. Užsienio valstybės pareigūno šeimos nariai, draugai ir kiti tretieji asmenys veikiantys kaip tarpininkai.

Kyšis pervedamas į **tarpininko** sąskaitą – trečiosios šalies, kuri neturi jokio kito vaidmens, tik perduoti pinigus pareigūnui. Tam, jog sandoris atrodytų teisėtas, dažnai naudojamos suklastotos sąskaitos faktūros, imituojant finansines operacijas už neegzistuojančias prekes ar paslaugas. **Tarpininkas** gali būti juridinis asmuo, pavyzdžiui, ofšorinė įmonė, kurios tikrasis savininkas yra užsienio politiškai pažeidžiamas (paveikiamas) asmuo, jo šeimos narys ar partneris. Sąskaitos finansų įstaigose naudojamos tam, kad kyšis pasiektų papirtą pareigūną netiesiogiai, maskuojant tikrąjį ryšį su kyšio davėju.

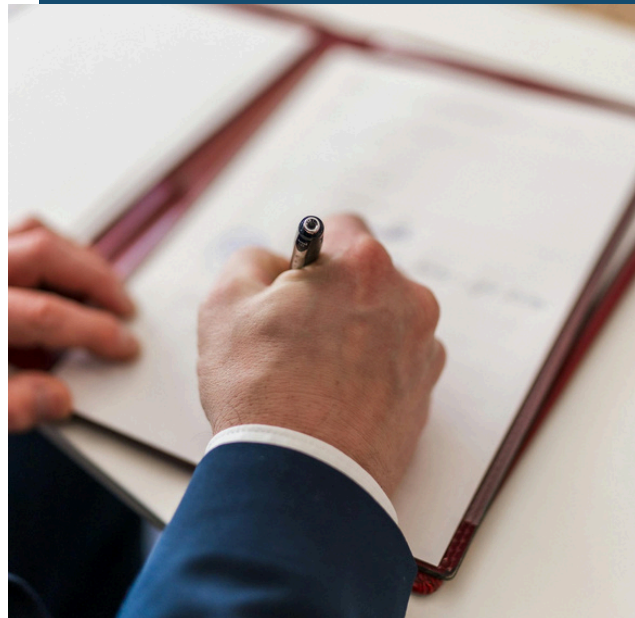
2. Tarpininkai neteikia jokių identifikuojamų ar ekonomiškai pagrįstų paslaugų.

Įmonė pasamdo verslo konsultantą kaip **tarpininką**, nors jis realiai nesuteikia jokių aiškių ar ekonomiškai pagrįstų paslaugų. Konsultantas pateikia įmonei fiktyvias sąskaitas faktūras už neegzistuojančias paslaugas, o įmonė jam sumoka tariamą honorarą, kuris iš tikrųjų yra kyšis. Vėliau konsultantas, tiesiogiai arba per kitus **tarpininkus** ir jų įmones, perduoda šias lėšas paperkamam pareigūnui. Kaip ir pirmosios tipologijos atveju, čia nėra tiesioginio ryšio tarp įmonės ir užsienio valstybės pareigūno, todėl kyšio perdavimas sunkiau atsekamas. EBPO darbo grupės dėl papirkinėjimo ataskaitoje nurodoma, kad verslo konsultantai dažnai tampa būtinu **tarpininku** organizuojant kyšio davimą.

[9] Working Group on Bribery in International Business Transactions, „Typologies on the Role of Intermediaries in International Business Transactions“, OECD, 2009 m. <https://www.oecd.org/en/publications/typologies-on-the-role-of-intermediaries-in-international-business-transactions_60588a1d-en.html>

3. Tarpininkai, teikiantys teisėtų ir neteisėtų prekių ir paslaugų derinį.

Įmonė pasamdo verslo konsultantą kaip **tarpininką**, kuris teikia tiek teisėtas, tiek neteisėtas paslaugas. Pavyzdžiui, jis gali gauti ribotos prieigos informaciją apie viešąjį pirkimą, kuri vėliau būtų panaudojama rengiant konkurencingą pasiūlymą. Tokiais atvejais sutartyje tarp įmonės ir **tarpininko** įtraukiama ne tik teisėtų paslaugų kaina, bet ir kyšio suma. Atsiskaitymai vyksta per oficialias konsultavimo sutartis ir sąskaitas faktūras, tačiau be detalaus atliktų darbų ar paslaugų aprašymo, taip nuslepiant neteisėtą veiklą.

III. KRITERIJAI

Svarbu aiškiai atskirti užsienio pareigūnų papirkinėjimo **tipologijas** nuo **kriterijų**. **Tipologijos** padeda suprasti, kaip paprastai vykdomi korupciniai veiksmai – pavyzdžiui, kai kyšiai maskuojami per fiktyvias paslaugas ar pervedami į ofšorines sąskaitas. Tuo tarpu **kriterijai** yra konkretūs požymiai, galintys padėti atpažinti galimus papirkinėjimo atvejus – pavyzdžiui, kai politikoje dalyvaujantis fizinis asmuo¹⁰ ar jo artimas pagalbininkas gauna neįprastai didelį, rinkos vertės neatitinkantį atlygį už dalyvavimą seminaruose ar projektinę veiklą, arba kai be aiškaus ekonominio pagrindo atliekamos tarptautinės pinigines operacijos tokiems asmenims.

Toliau pateikiamas FNTT direktoriaus 2024 m. balandžio 11 d. įsakymu Nr. V 56 (Nauja redakcija) išdėstytas Sąrašas, kuriame išvardyti galimo pinigų plovimo ir įtartinų piniginių operacijų ar sandorių atpažinimo kriterijai, susiję su galimomis korupcinio pobūdžio nusikalstamomis veikomis. Šie kriterijai atitinka praeituose skyriuose aptartų institucijų, tokių kaip **Egmonto grupė, EBPO, FATF** išvadas ir rekomendacijas.

Šis sąrašas gali būti naudingas siekiant laiku atpažinti galimus užsienio pareigūnų papirkinėjimo atvejus ir užtikrinti tinkamą šių atvejų prevenciją.

[10] Fizinis asmuo, kuriam yra arba buvo patikėtos svarbios viešosios pareigos, ir jų artimieji šeimos nariai arba artimi pagalbininkai.

Kriterijai, padedantys atpažinti galimą pinigų plovimą ir įtartinas finansines operacijas ar sandorius, susijusius su korupcinio pobūdžio nusikalstamomis veikomis:

1. *Juridinis asmuo, nevykdantis realios veiklos ir / ar neturintis patirties arba turintis mažą patirtį (mažiau nei 1 metų atitinkamoje srityje), gauna labai sudėtingą, neatitinkančią juridinio asmens turimų pajėgumų ir patirties, užsienio valstybės sutartį ir / ar projektą arba gauna užsienio valstybės sutartį ir / ar projektą, nesusijusį su juridinio asmens verslo sritimi.*

■ Neaktyvi įmonė gauna sudėtingą ar ne pagal veiklą susijusį užsienio projektą – tikėtina, jog įmonė atsilygino korupcijos būdu.

2. *Politikoje dalyvaujantis fizinis asmuo, jo artimas pagalbininkas ar šeimos narys gauna neįprastai didelį, neatitinkantį rinkos vertės atlygį už dalyvavimą seminaruose, konferencijose ar kaip konsultantas projektams.*

■ Politikoje dalyvaujantis fizinis asmuo, kuriam yra ar buvo patikėtos svarbios viešosios pareigos, – arba jo artima aplinka, gavę neproporcingai didelį atlygį už simbolinį dalyvavimą renginiuose, gali būti vertinami kaip galimo kyšio gavėjai, toks atlygis – galimas kyšis.

3. *Atliekamos piniginės operacijos užsienio valstybės, kurioje nustatytas žemesnis nei 50 balų korupcijos suvokimo indeksas (toliau – KSI), politikoje dalyvaujančiam fiziniam asmeniui, jo artimam pagalbininkui ar šeimos nariui.*

■ Lėšos politikoje dalyvaujančiam fiziniam asmeniui, kuriam yra arba buvo patikėtos svarbios viešosios pareigos, ar jo artimiesiems pervedamos į didelės korupcijos rizikos šalį – įtartina piniginė operacija.

4. *Juridinis asmuo dalyvauja viešuosiuose pirkimuose užsienio valstybėje ir atsiskaitymus už sandorius toje valstybėje atlieka grynaisiais pinigais arba vykdo pinigines operacijas per tarpininkus, įsikūrusius didelės korupcijos rizikos valstybėse (KSI žemesnis nei 50 balų).*

■ Viešieji pirkimai užsienyje apmokami grynaisiais ar per tarpininkus rizikos šalyse – galimas kyšis, įtartina piniginė operacija.

5. *Juridinis asmuo, vykdantis verslą užsienio valstybėje, kurioje nustatytas žemesnis nei 50 balų KSI, atlieka su verslu susijusias pernelyg didelės vertės pinigines operacijas asmenims pagal konsultavimo, teisinių ar panašaus pobūdžio paslaugų sutartis.*

■ Mokamos per didelės sumos už paslaugas rizikos šalyse – galimas fiktyvus paslaugų teikimas, po kuriais gali slėptis kyšiai.

6. *Be aiškaus ekonominio pagrindo atliekamos tarptautinės piniginės operacijos politikoje dalyvaujančiam fiziniam asmeniui, jo artimam pagalbininkui ar šeimos nariui.*

■ Politikoje dalyvaujančio fizinio asmens, kuriam yra arba buvo patikėtos svarbios viešosios pareigos, taip pat jo artimųjų ar jų aplinkos – piniginės operacijos be aiškaus pagrindo gali rodyti galimą kyšio perdavimą.

7. Politikoje dalyvaujančiam fiziniam asmeniui, jo artimam pagalbininkui ar šeimos nariui fizinis ar juridinis asmuo suteikia paskolą neįprastai geromis sąlygomis (nenurodomas grąžinimo terminas, grąžinimo sąlygos, mažos palūkanos ir kt.) arba nepatvirtina sutartimi ar kitais dokumentais.

- Politikoje dalyvaujančiam fiziniam asmeniui, kuriam yra arba buvo patikėtos svarbios viešosios pareigos, ir to piliečio artimiesiems ar jų aplinkai suteikiamos paskolos, kurios yra neįprastai palankiomis ar nedokumentuotomis sąlygomis – kyšio rizika.

8. Fizinis ar juridinis asmuo apmoka už politikoje dalyvaujančio fizinio asmens keliones, apgyvendinimo paslaugas tiek Lietuvoje, tiek užsienyje, jei tokie mokėjimai nėra būdingi mokančių asmenų vykdomai finansinei veiklai.

- Kiti asmenys apmoka užsienio pareigūno keliones be verslo priežasties – galimas kyšis.

9. Politikoje dalyvaujantis fizinis asmuo perveda lėšas į valstybes, kuriose nevykdo profesinės veiklos.

- Politikoje dalyvaujantis fizinis asmuo, kuriam yra arba buvo patikėtos svarbios viešosios pareigos, ir to piliečio artimieji ar jų aplinka perveda pinigų į šalis, kuriose nedirba – įtartinas lėšų judėjimas, galimai siekiant paslėpti neteisėtu būdu įgytą turtą.

10. Lėšos pervedamos į tikslines teritorijas, kai sandoris susijęs su valstybiniais užsakymais.

- Lėšų pervedimas į rizikingas teritorijas per valstybinius sandorius gali rodyti galimą korupcinį susitarimą. 2023 m. duomenimis atnaujintas teritorijų sąrašas¹¹: Angilija, Antigva ir Barbuda, Aruba, Azorai, Bahamų Sandrauga, Bahreino Karalystė, Barbadosas, Belizas, Bermuda, Brunėjaus Darusalamas, Didžiosios Britanijos Mergelių Salos, Dominikos Sandrauga, Džersis, Džibučio Respublika, Ekvadoro Respublika, Fidžio Respublika, Gernsis, Gibraltaras, Gvatemalos Respublika, Jungtinių Valstijų Mergelių Salos, Kaimanų Salos, Kenijos Respublika, Kiurasao, Kuko Salos, Libano Respublika, Liberijos Respublika, Madeira, Maldivų Respublika, Maršalo Salų Respublika, Mauricijaus Respublika, Meno Sala, Montseratas, Namibijos Respublika, Nauru Respublika, Niujė, Palau Respublika, Rusijos Federacija, Samoa Nepriklausomoji Valstybė, Seišelių Respublika, Sen Pjeras ir Mikelonas, Sent Kitsas ir Nevis, Sint Martenas (Nyderlandų Karalystės dalis), Šv. Elenos, Dangun Žengimo ir Tristano da Kunjos Salos, Taitis, Terkso ir Kaikoso Salos, Tongos Karalystė, Trinidado ir Tobago Respublika, Vanuatu Respublika ir Venesuelos Bolivarо Respublika.

11. Lengvatinio apmokestinimo bendrovės naudos gavėjas, steigėjas, įgaliotas ar kitaip susijęs asmuo yra Lietuvos ar užsienio politikoje dalyvaujantis fizinis asmuo, jo artimas pagalbininkas ar šeimos narys.

- Lengvatinio apmokestinimo zonoje įregistruota užsienio kapitalo įmonė – tai bendrovė, turinti specialų teisinį statusą, leidžiantį sumažinti mokesčius, tačiau dažniausiai veikianti už registracijos šalies ribų. Su tokiomis įmonėmis gali būti susijęs politikoje dalyvaujantis fizinis asmuo – Lietuvos ar užsienio valstybės pilietis, kuriam yra arba buvo patikėtos svarbios viešosios pareigos, taip pat jo artimieji ar aplinka. Tokios sąsajos kelia galimo kyšio perdavimo ir pinigų plovimo riziką.

[11] Lietuvos Respublikos finansų ministras, „Tikslinių teritorijų sąrašas“, E-Seimas, 2023 m. <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/2db27dc08fbc11eea791d94269904d9b>>

IV. PRAKTINIAI PAVYZDŽIAI

Šiame skyriuje pateikiami realiais atvejais paremti užsienio pareigūnų papirkinėjimo pavyzdžiai. Jie atrinkti iš EBPO paskelbto tyrimo „Tarptautinio papirkinėjimo nustatymas“¹², kuriame analizuojami įvairūs šaltiniai ir būdai, padedantys atskleisti tokio pobūdžio korupcinius nusikaltimus. Tyrimas grindžiamas faktiniais atvejais, užfiksuotais EBPO šalių praktikoje, siekiant išryškinti tipines kyšininkavimo situacijas, rizikos veiksnius ir atpažinimo požymius.

Atkreipkite dėmesį, jog šiose gairėse atrinkti pavyzdžiai nėra teisiniai vertinimai ar nusikalstamos veikos įrodymas, tačiau jie padės geriau suprasti, kaip užsienio pareigūnų papirkinėjimas gali atrodyti praktikoje, padės atpažinti galimas rizikas, taikyti kriterijus bei tipologijas, aptartas ankstesniuose skyriuose.

1. Kyšio perdavimas pasitelkiant fiktyvų partnerį.

Finansinė institucija vykdė vertybinių popierių emisiją valstybėje, kuriai būdingas žemas korupcijos suvokimo indeksas (KSI < 50), o atsiskaitymams pasitelkė vietinę tarpinę bendrovę, veikiančią didelės korupcijos rizikos aplinkoje. Šiai bendrovei buvo atlikti didelės vertės mokėjimai, nors jos realus indėlis į projektą nebuvo pagrįstas, o ekonominė logika – akivaizdžiai nepakankama. Tokia schema buvo panaudota siekiant nukreipti lėšas užsienio pareigūnų papirkinėjimui.

1 pavyzdys

„Standard Bank“, per susijusią įmonę „Stanbic Tanzania“, pervedė 6 mln. JAV dolerių į Tanzanijos partnerės „EGMA“ sąskaitą, nors ši neturėjo jokio realaus vaidmens obligacijų emisijoje. Mokėjimas buvo skirtas papirkti Tanzanijos pareigūnus, kad šie palaikytų 600 mln. JAV dolerių obligacijų emisiją. Siekiant nuslėpti mokėjimo tikrąją paskirtį, buvo sudarytas tariamas konsultavimo susitarimas. Po tyrimo „Standard Bank“ sutiko pagal atidėto baudžiamojo persekiojimo susitarimą sumokėti baudas, atlyginti žalą ir įsipareigojo stiprinti korupcijos prevencijos priemones, o tyrime bendradarbiavo Jungtinės Karalystės Sunkaus sukčiavimo tarnyba (angl. Serious Fraud Office, SFO), JAV Teisingumo departamentas ir Vertybinių popierių bei biržos komisija (angl. Securities and Exchange Commission, SEC).

[12] OECD, „The Detection of Foreign Bribery“, OECD Archive, 2017 m. <<https://web-archival.org/temp/2019-02-14/468637-The-Detection-of-Foreign-Bribery-ENG.pdf>>

2. Juridinio asmens dalyvavimas užsienio viešuosiuose pirkimuose neskaidriomis sąlygomis.

Juridinis asmuo dalyvavo sudėtinguose užsienio valstybės projektuose, kurių įgyvendinimas nebuvo skaidrus. Siekiant užsitikrinti pelningas sutartis, buvo mokami kyšiai užsienio valstybės pareigūnams, pasitelkiant tarpininkus ir finansines operacijas per JAV bankų sistemas, o atsiskaitymai buvo vykdomi valstybėse, pasižyminčiose aukšta korupcijos rizika. Atlikus tarptautinį tyrimą, buvo nustatyti finansinių dokumentų klastojimo, vidaus kontrolės pažeidimų ir sąmokslų dėl korupcinių veikų faktai.

2 pavyzdys

„Alstom S.A.“, jos dukterinės įmonės, darbuotojai ir agentai mokėjo kyšius vyriausybės pareigūnams Indonezijoje, Egipte, Saudo Arabijoje ir Bahamuose, siekdami laimėti elektros energijos, signalizacijos ir transporto infrastruktūros projektų sutartis. Po Šveicarijos teisėsaugos reido Šveicarijos padalinyje ir teisės pagalbos prašymo JAV, buvo pradėtas tyrimas, atskleidęs JAV tarpininkų ir bankų sąskaitų naudojimą korupcinėms schemoms. 2014 m. „Alstom S.A.“ pripažino kaltę dėl JAV Užsienio korupcijos praktikos įstatymo pažeidimų, susijusių su finansinių dokumentų klastojimu ir vidaus kontrolės trūkumais, ir 2015 m. buvo nubausta 772 mln. JAV dolerių bauda; Šveicarijos dukterinė įmonė taip pat pripažino kaltę dėl sąmokslų, o JAV dukterinės įmonės („Alstom Power Inc.“ ir „Alstom Grid Inc.“) sudarė atidėto baudžiamojo persekiojimo susitarimus.

3. Susitarimas su tarpininku – politikoje dalyvaujančiu asmeniu, dėl palankių sprendimų užsienio valstybėje.

Įmonė, siekdama įsitvirtinti užsienio valstybės telekomunikacijų rinkoje ir gauti licencijas, turėjo derėtis su įtakingais valdžios atstovais, kadangi ryšių sektorius toje šalyje buvo visiškai kontroliuojamas vyriausybės. Įtakingam asmeniui, valdžiusiam šį sektorių, buvo mokami milijoniniai kyšiai per fiktyvias įmones. Viena iš tokių įmonių, buvo valdoma artimai su įtakingu asmeniu susijusio padėjėjo. Per šią struktūrą buvo pervestos didelės pinigų sumos, naudojant ofšorines sąskaitas, siekiant nuslėpti kyšininkavimo schemą. Galutinis šių mokėjimų tikslas buvo gauti iš vyriausybės palankius sprendimus, leidžiančius vykdyti verslą ir plėtoti technologijų tinklą šalyje.

3 pavyzdys

2012 m. Švedijos televizijos tyrimo metu nustatyta, kad telekomunikacijų bendrovė „TeliaSonera“, dalinai valdoma Švedijos ir Suomijos valstybių, galimai sumokėjo milijonines sumas kyšių, siekdama gauti verslo leidimus Uzbekistane. Lėšos buvo pervestos Gibraltare registruotai įmonei „Takilant“, kurios vadovu buvo Gulnaros Karimovos, prezidento dukters ir įtakingos asmenybės Uzbekistano ryšių sektoriuje, artimas padėjėjas. Šios finansinės operacijos, atliktos per tarpininkus, buvo skirtos siekiant palankaus elgesio ir rinkos prieigos Uzbekistano telekomunikacijų sektoriuje. Vėliau Švedijos prokuratūra pripažino šias veikas stambaus masto kyšininkavimu: buvo siekiama papirkti užsienio valstybės pareigūną ar su juo susijusį asmenį per netiesioginius kanalus. Dėl šių veiksmų trys buvę „TeliaSonera“ vadovai buvo patraukti baudžiamajon atsakomybėn, o įmonei buvo pareikšti reikalavimai dėl didelės pinigų sumos konfiskavimo.

4. Kyšio perdavimas tiesiogiai, vietiniam pareigūnui.

JAV veikusi bendrovė, užsiimanti branduolinio kuro transportavimu tarp dviejų valstybių, dalyvavo korupcinėje schemoje, kurios metu kartu su kitais asmenimis sumokėjo apie 2 mln. JAV dolerių kyšių užsienio valstybės pareigūnui mainais į palankius sprendimus verslo sandoriuose. Kyšininkavimo atvejį atskleidė informatorius, kuriam pareigūnas pasiūlė prisidėti prie neteisėtos veikos, o apie tai pranešus teisėsaugai buvo pradėtas tyrimas, leidęs identifikuoti platesnį neteisėtų mokėjimų mastą.

4 pavyzdys

JAV įsikūrusi bendrovė Transport Logistics International (TLI), specializuojanti branduolinio kuro transportavimo srityje tarp Rusijos Federacijos ir Jungtinių Valstijų, 2004–2013 m. kartu su kitais asmenimis, įskaitant savo vadovus, dalyvavo kyšininkavimo schemoje. Bendrovė išmokėjo maždaug 2 mln. JAV dolerių kyšių Vadimui Mikerinui, kuris buvo valstybės pareigūnas ir bendrovės „Techsnabexport“ („Tenex“) vadovas. „Tenex“ yra valstybinė Rusijos korporacija, atsakinga už branduolinio kuro pardavimą ir transportavimą Rusijos Federacijos ir jos branduolinės agentūros „Rosatom“ vardu. Iki šiol trys asmenys pripažino savo kaltę dėl JAV Užsienio korupcijos prevencijos įstatymo (FCPA) pažeidimų, įskaitant Vadimą Mikeriną, kuris pripažino savo kaltę dėl sąmokso vykdyti pinigų plovimą ir buvo nuteistas 48 mėnesiams laisvės atėmimo. Bylą atskleidė vyriausybės informatorius, kuriam V. Mikerinas pasiūlė dalyvauti kyšių mokėjime ir pinigų plovime. Informatorius apie tai pranešė FBI, kuri pradėjo tyrimą ir atskleidė papildomus kyšių mokėjimus, kuriuos vykdė TLI.

IV.

PRANEŠIMO APIE PAPIRKINĖJIMĄ TVARKA

SPECIALIŲJŲ TYRIMŲ TARNYBAI

Susidūrus su **korupcijos apraiškomis**, apie tai privalu **informuoti STT**. Pranešti apie žinomus korupcijos atvejus galima šiais būdais: interneto svetainėje **www.stt.lt**, „Pranešk STT“ linija (0 5) 266 3333, el. paštu pranesk@stt.lt, atsiuntus pranešimą paštu ar atvykus į artimiausią STT padalinį.

Daugiau informacijos: www.stt.lt/pateikti-pranesima-apie-korupcija/7425

Jeigu esate užsienyje, taip pat galite pranešti:

- užsienio šalies antikorpucinei institucijai (analogiškai STT, jeigu tokia yra);
- užsienio šalies teisėsaugos institucijai (pvz., policijai);
- Lietuvos Respublikos diplomatinei atstovybei ar konsulinei įstaigai.

FINANSINIŲ NUSIKALTIMŲ TYRIMO TARNYBAI

Susidūrus su įtartinomis pinigėmis operacijomis ar sandoriais, apie tai privalu informuoti **FNTT**. Pateikti duomenis apie įtartinas pinigines operacijas ar sandorius galima per **Elektroninius valdžios vartus**, užsakant paslaugą Duomenų apie pinigines operacijas ir sandorius / įtartinas pinigines operacijas ir sandorius teikimas.

Daugiau informacijos: <https://fntt.lrv.lt/lt/pinigu-plovimo-prevencija/duomenu-apie-pinigines-operacijas-ir-sandorius-teikimas/>

Jungiantis per Elektroninius valdžios vartus, svarbu žinoti:

- Norint gauti leidimą prisijungti prie FNTT informacinės sistemos, būtina FNTT elektroniniu paštu (dokumentas@fntt.lt) atsiųsti pranešimą apie paskirtą asmenį, kuris bendradarbiaus su FNTT, ir pateikti paskirtojo asmens duomenis (vardą, pavardę, asmens kodą, telefono numerį, el. paštą) ir informaciją apie atstovaujama įmonę (pavadinimas, įmonės kodas, įmonės veikla).
- Kilus klausimų dėl informacijos teikimo tvarkos arba asmenims, turintiems teisę jungtis prie išorinės FNTT informacinės sistemos, nepavykus prisijungti arba užpildyti pranešimo, prašome kreiptis į FNTT Pinigų plovimo prevencijos valdybą elektroniniu paštu ppps@fntt.lt arba telefonais **+370 707 56686** arba **+370 707 57438**.

Susidūrus su bet kokia kita informacija, iš kurios galima spręsti apie įpareigotojo subjekto (pavyzdžiui, advokato, finansinės apskaitos ar mokesčių konsultavimo paslaugas teikiančio fizinio ar juridinio asmens) pinigų plovimo prevencijos priemonių neįgyvendinimą ar netinkamą įgyvendinimą, apie tai galima informuoti FNTT. Pateikti turimus duomenis galima šiais būdais: el. paštu dokumentas@fntt.lt, **FNTT** pasitikėjimo linija **(0 5) 271 6694**, atsiuntus pranešimą **paštu, atvykus** į artimiausią FNTT padalinį.